

Kristiansund kommune
I medvind uansett vær

Forslag, 07.11. 2018

PLANPROGRAM KOMMUNEDELPLAN KULTURMINNER KRISTIANSUND 2020-2024

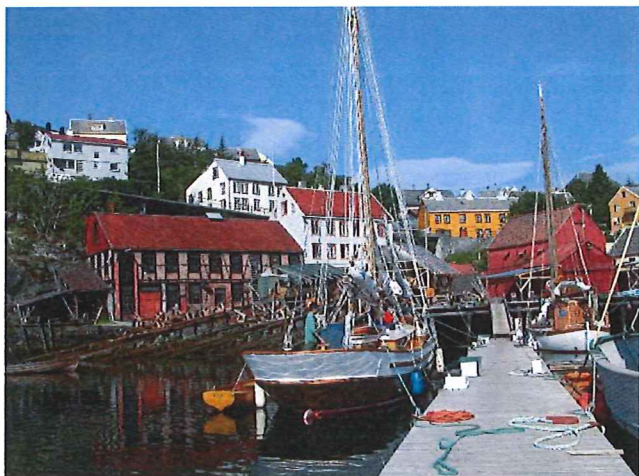

Foto: Petter Ingeberg og Kvalvik Forts Venner

PLANPROGRAM

KULTURMINNEPLAN FOR KRISTIANSUND KOMMUNE

Planprogrammet beskriver i korte trekk et relativt stort prosjekt og det er lagt vekt på at medvirkning i stor grad skal skje ved involvering av diverse fagmiljøer underveis i prosjektet/ utredningsfasen.

Planprogrammet skal med andre ord gjøre rede for formålet med planarbeidet, planprosessen og opplegget for medvirkning. Gjennom planprogrammet skal også omfang og innhold i kommunedelplanen avklares. I tillegg skal planprogrammet peke på de viktigste problemstillingene samt diskusjons- og utredningsbehov knyttet til kulturmiljøene og kulturminnene i Kristiansund.

Bakgrunn for planarbeidet

Kristiansund kommune har ingen kulturminneplan, men har i vedtatt planstrategi for inneværende planperiode (ref sak 16/53 Bystyret 28.06.16) lagt inn at kommunen skal utarbeide en kulturminneplan. Det vil være naturlig at dette arbeidet ses i tett sammenheng med utarbeidelsen av ny overordnet Kulturplan, men at kulturminneplanen, av hensiktsmessige årsaker, blir en kommunedelplan.

Formålet med planarbeidet er å få utarbeidet en Kommunedelplan for kulturminner som skal være et oppdatert, effektivt og godt styringsverktøy til bruk i alt kulturminnerelatert arbeid i kommunen.

Kommunedelplan er en betegnelse på en plan for bestemte områder, temaer eller virksomhetsområder (sektorer). Det kan utarbeides kommunedelplan for ethvert tema eller virksomhetsområde hvor dette er hensiktsmessig. Det kan også utarbeides kommunedelplaner for arealbruk.

Planen skal gi tydelige rammer og føringer for bevaring og bruk av verneverdige bygninger og kulturmiljøer inkl. kulturlandskap m.m., i tillegg til å ivareta frittstående kulturminner (objekter) med verdi i Kristiansund.

Kulturminneplanen skal bidra til å øke forutsigbarhet for alle aktører i plan- og byggesaker og sikre at Kristiansund også i framtida oppleves som en by/kommune med historisk dybde og tydelig identitet hvor kulturminner blir tatt vare på som en berikelse for byens befolkning og tilreisende.

Kulturminner og kulturmiljøer som særmerker Kristiansund skal vektlegges.

Prosess, medvirkning og framdrift

Plan og bygningsloven angir krav til medvirkning og informasjon. Alt planarbeid skal bygge på en åpen og inkluderende prosess hvor det legges til rette for reell påvirkning fra berørte og interesserte parter gjennom hele prosessen. Arbeidet med kommunedelplan for kulturminner er et planarbeid der bred forankring og formidling av kunnskap og verdier står svært sentralt og det finnes mye kulturminnekompetanse og kunnskap hos institusjoner, interesseorganisasjoner, foretak og privatpersoner utenfor kommuneadministrasjonen.

Kulturminner bevares best gjennom at de er i bruk. Det betyr at eiere og brukere av kulturminner er svært viktige aktører når det kommer til bevaring. Mange eiere, både privatpersoner og foretak, er opptatt av å ta vare på og sette i stand sine verneverdige bygninger og anlegg. Frivillige

organisasjoners innsats og aktiviteter er også viktig for å kunne ta vare på kulturarven. Det er derfor lagt opp til en planprosess basert på ulike møter og diskusjonsfora der både politikere, interesseorganisasjoner, skoler, enkeltpersoner og foretak kan delta. Eksempel på slike møteplasser er folkemøter/bydelsmøter, workshoper, møter/prosjekter i skolesammenheng og andre ev. andre elementer so f.eks. byvandringar også kan tilføre planen nye momenter.

Organisering av planarbeidet

Oppdragsgiver er bystyret i Kristiansund (ref. sak 16/53)

Forslag til styringsgruppe er Hovedutvalget for skole, barnehage og kultur

Styringsgruppa skal bidra med kritiske og konstruktive innspill i prosessen og skal forankre arbeidet med kulturminneplanen politisk.

Forslag til prosjektansvarlig: Kultursjef Eigunn Stav Sætre

Prosjektansvarlig har ansvaret for framdrift og måloppnåelse og prosjektets økonomi.

I dette ligger også et ansvar for at prosjektleder og prosjektgruppa har rammer for prosessen som gjør det mulig å gjennomføre arbeidet på en god måte.

Forslag til prosjektleder: Kulturenheten v/ Tore Myrum

Prosjektleder har ansvar for framdriften i prosjektet.

Opplegg for gjennomføring av deloppgaver skal videreutvikles av prosjektleder i samarbeid med prosjektansvarlig og prosjektgruppa underveis.

Prosjektgruppe

Prosjektgruppa er en administrativ arbeidsgruppe som er sammensatt for å dekke de fagfelt og oppgaver som er nødvendig for å løse de ulike oppgavene i planarbeidet.

Det legges til grunn at utarbeidelsen av kulturminneplanen skal gi et løft for Kulturminneforvaltningen i kommunen, i tråd med Miljøverndepartementet og Riksantikvarens satsing, slik at kommunen selv sitter igjen med kunnskapen om kulturminnene når planen er vedtatt.

Det forslås at prosjektgruppa hovedsakelig består av personer fra forskjellige fagfelt innenfor kommunal forvaltning (kultur, tekniske tjenester, skole m.fl. er aktuelle).

Referansegruppe

Hensikten med en referansegruppe er å involvere aktører med viktig kompetanse, samt å forankre prosjektet i miljøer som er viktige for gjennomføring av handlingsdelen til kommunedelplanen. Det legges derfor opp til en bredt sammensatt referansegruppe for å få

så god og omfattende lokalkunnskap om kulturminnene som mulig. Åpenhet i planprosessen er viktig, og det vil legges opp til at innspill underveis fra publikum håndteres grundig.

Referansegruppa foreslås sammensatt av representanter for:
Regionalt kulturminnevern (Møre og Romsdal fylkeskommune)
Stiftelsen Nordmøre museum
Nordmøre historielag
Freiøya historielag
Kvalvik Forts Venner
Dalen gårds venner
Venneforeningen RS Christiansund
Slukkens Venner
Historisk Militære Kjøretøyers Forening
Klippfiskmuseets Venner
Mellemværftet Fartøyvernforening
Norsk Fotohistorisk Forening Kristiansund
Norsk Skipsfartshistorisk Selskap Nordmøre
Stiftelsen Maritim Historie Nordmøre
Freimarkas Venner
Kristiansund Brann- og Industrihistorisk Forening
Kirkelig Fellesråd/Kirkevergen
Kristiansund Sanitetsforening
Kristiansund Kunstforening
Foreningen Gripværingen
Velforeninger m.m.
Lokale miljøinteresseorganisasjoner
Andre relevante lag og foreninger i Kristiansund kommune
Andre relevante fagmiljø og enkeltpersoner

Gjennomføring, omfang og avgrensning

Kristiansund kommune har ikke hatt en kommunedelplan for kulturminner tidligere og med utgangspunkt i vedtatt planstrategi fra 2016 har Kulturenheten fått ansvaret for arbeidet.

Kulturenheten i samarbeid med Møre og Romsdal Fylkeskommune søkte om økonomisk støtte/tilskudd fra Riksantikvaren i 2017 og fikk tilsagn om kr 100 000 til det videre arbeidet. Pengene er overført til fylkeskommunen og vil bli overført til oss etter at planprogrammer er vedtatt.

Budsjett (ref. søknad til Riksantikvaren 2017)

Utgifter

Prosjektledelse og registreringsarbeid	150 000
Arbeidsgrupper, folkemøter m.m.	10 000
Administrasjon, kontorplass, utstyr m.m.	20 000
Utgifter, totalt	180 000

Finansiering

Riksantikvaren (RA)	100 000
Kristiansund kommune	80 000
Finansiering, totalt	180 000

Budsjettet kan bli justert når planprogrammet er vedtatt og i forkant av at det konkrete arbeidet starter opp. Det kan være behov for ekstraressurser til ev. å lønne en prosjektmedarbeider i en periode. De største ressursene vil være arbeidsmengden som prosjektleder og prosjektgruppa legger ned i løpet av prosjektperioden.

Framdriftsplan

Faser	Medvirkning	Politisk behandling	Tidsaspekt
Utarbeide forslag til planprogram	Kulturenheten		Høsten 2018
Vedtak oppstart og høring		HSBK	28.11. 2018
	Offentlig ettersyn, 6 uker		
Fastsetting, etter høring		HSBK	Februar 2019
Utarbeidelse av planforslag	Kulturenheten, arbeidsgruppe, referansegrupper, medvirkningsmøter osv		2019
Planforslag, vedtak		HSBK + FORM	Våren 2020
	Offentlig ettersyn, 6 uker		
Fastsetting (egengodkjenning av kommunedelplan), etter høring		HSBK + FORM	2020
Godkjenning av «Kommunedelplan for kulturminner»		Bystyret	2020

Det er lagt opp til en framdrift med en foreløpig målsetting om planvedtak innen utgangen av 2020 som betyr at 2019 vil bli oppstartsåret for det videre arbeidet med kulturminneplan for Kristiansund.

Overordnede rammer og føringer for arbeidet

De nasjonale målene for kulturminneforvaltningen er nedfelt i en rekke lover, rundskriv, stortingsmeldinger, statlige planretningslinjer m.m. og kulturminneloven og plan- og bygningsloven gir lovgrunnlaget for forvaltning av kulturminner.

Norge er også forpliktet til å forvalte kulturarven på en forsvarlig måte gjennom ratifisering av internasjonale konvensjoner og regionale mål for kulturminneforvaltningen er nedfelt i regional kulturminneplan og andre regionale plane.

Her følger en kort presentasjon av de overordnede føringene for planarbeidet, samt relevant lovverk.

Nasjonale mål og føringer

Viktige nasjonale mål for kulturminnepolitikken fram til 2020 Stortingsmelding nr. 16 (2004-2005) «Leve med kulturminner» og Stortingsmelding nr. 35 (2012- 2013) «Framtid med fotfeste» er regjeringens handlingsplan for kulturminnepolitikken fram mot 2020. Målsettingen er at mangfoldet av kulturminner og kulturmiljøer skal forvaltes og tas vare på som bruksressurser og som grunnlag for kunnskap, opplevelse og verdiskaping. Et representativt utvalg av kulturminner og kulturmiljøer skal tas vare på i et langsiktig perspektiv. «Leve med kulturminner» følges opp med nasjonale resultatmål.

I Prop. 1 S (2013-2014) står målene for Verdifulle kulturminner og kulturlandskap:

Nasjonalt mål 6.1 Tapet av verneverdige kulturminne skal minimerast. Innan 2020 skal det ligge føre oversikter over verneverdige kulturminne og kulturmiljø for kvar kommune som grunnlag for å prioritere eit utval som skal takast vare på.

Nasjonalt mål 6.2 Eit prioritert utval automatisk freda og andre arkeologiske kulturminne skal ha eit ordinært vedlikehaldsnivå innan 2020.

Nasjonalt mål 6.3 Eit representativt utval kulturminne og kulturmiljø skal vere vedtaksfreda innan 2020.

Nasjonalt mål 6.4 Freda bygningar, anlegg og fartøy skal ha eit ordinært vedlikehaldsnivå innan 2020

Nasjonalt mål 6.7 Areal brukt til landbruk skal vere berekraftig forvalta innan 2020

NB!-registret (Nasjonale kulturminneinteresser i by):

NB!-registret er et register over byenes viktigste kulturmiljøer. Dette er førende for arbeidet med ivaretagelse av nasjonale kulturminneverdier i byene. I Kristiansund er det fem kulturmiljøer/områder med både objekter og miljøer med nasjonal kulturminneverdi som er registrert. Dette er Kirkelandet med Klubba/Vanndamman-området, Kirkelandet med Pylsbyen, Kirkelandet sentrum med Gjenreisningsbyen, Kirkelandet/Gomalandet med Vågen (Mellemværftet-Israelsneset) og Innlandet med Hønebukta og bryggekanthområdet/fjordlinja fra Lossiusgården til området sørom Garverigata.

Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging – jf. PBL §6.1

De nasjonale forventningene, vedtatt ved kongelig resolusjon 12.juni 2015, peker på oppgaver og interesser som regjeringen mener det er viktig at fylkeskommunene og kommunene fokuserer på i planleggingen for å bidra til gjennomføring av gjeldende nasjonal politikk.

Forventningene framhever at kulturminner og kulturmiljøer er viktig for identitet og tilknytning, og viktige ressurser for næringsutvikling. Fordi de viktigste årsakene til tap eller svekking av kulturminneverdiene er økende utbyggingspress og manglende bruk av bygningsmiljøer, forventes det at kommunen identifiserer viktige verdier av kulturminner og kulturmiljø og ivaretar disse i planer.

Videre forventes det at tilgjengelig kunnskap aktivt tas i bruk og at de samlede virkningene synliggjøres og tas hensyn til. Det forventes også at kommunene tar i bruk områder for fortetting og transformasjon før nye utbyggingsområder utnyttes, og at arkitektur, kulturminner, landskapsverdier, vann og grønne elementer tas aktivt i bruk som ressurser i sentrumsutviklingen.

Stortingsmeldinger

St.meld. nr.16 (2004-2005) Leve med kulturminner

St.meld. nr.22 (2004-2005) Kultur og næring

St.meld. nr. 49 (2008-2009) Framtidas museum

St.meld. nr. 35 (2012-13) Framtid med fotfeste

Norges offentlige utredninger (NOU)

NOU 2002:1 Fortid former framtid. Utfordringer i en ny kulturminnepolitikk

Regionale mål og føringer

Vedtatt «Regional delplan for kulturminner av regional og nasjonal verdi» utarbeidet av Møre og Romsdal fylkeskommune har stor betydning og formålet med planen er å sikre et godt vern og bærekraftig bruk av fylkets kulturminner og kulturmiljøer inkludert synliggjøring av de viktigste kulturmiljøene i Møre og Romsdal, kunnskapsgrunnlag og kompetanse i kommunene, formidling av kulturarv, kulturarv som ressurs for samfunnsutvikling og regionale samhandlingsarenaer.

Lokale planer, mål og føringer med betydning vil bl.a. være

Kommuneplanens arealdel

Kulturplanen (kommunedelplan for kultur)

Kommunedelplan for fysisk aktivitet og friluftsliv

Sentrumsplan (kommunedelplan for sentrum) vil ha betydning

Ev. andre relevante kommunale planverk

Planarbeidets innhold, tema og utredningsbehov

Om kulturminner, kulturminner i Kristiansund, verdi m.m.

Generelt kan det sies at kulturminner er alle spor etter menneskelig aktivitet. Det skilles mellom faste, løse og immaterielle kulturminner. De faste kulturminnene er bygninger, konstruksjoner, gravhauger, helleristningsfelt, andre historiske objekter o.l. Løse kulturminner er typisk gjenstander som møbler, innbo, klær og lignende. Immaterielle kulturminner er kulturytringer i skriftlig og muntlig form, som eventyr, sanger, dans og musikk.

En kommunedelplan for kulturminner vil utarbeides og ses i sammenheng med Kulturplanen, både gjeldende og når ny skal utarbeides. I nåværende Kulturplan pkt. 1.4.5 sier noe om dette og en kulturminneplan for Kristiansund vil i hovedsak omfatte faste kulturminner inkl. frittstående objekter med kulturminneverdi og kulturmiljø, fra eldre til nyere tid.

Verneverdige bygninger er historiske spor etter de som har vært før oss. Historien er en viktig del av vår identitet og bygningene er uunnværlige som supplement til skriftlige og muntlige overlevelser for å forstå vår historie. Bygningene markerer sted for historisk viktige personer og viktige hendelser, levesett og livsvilkår i tidligere tider, som formet oss til det vi er i dag. På denne måten bidrar verneverdige bygninger til byens identitet.

Mange eldre bygninger og bygningsmiljø har også gode arkitektoniske og bymessige kvaliteter som bidrar til gode byrom og høy bokvalitet/bolyst og bidrar også positivt til opplevelsen av Kristiansund som by, byens/kommunens mangfold og variasjon.

Kommunedelplanen for kulturminner for Kristiansund kommune skal synliggjøre kommunens kulturminner og kulturmiljøer og den kunnskapen som finnes om disse og skal kunne brukes som:

Retningslinjer for håndtering av kulturminner/kulturminner i plan- og byggesaksbehandlingen (inkludert krav til reguleringsplan)

Handlingsplan (f.eks. videreføring av brannvernarbeidet, bred formidling av kulturverdier, skjøttselsplaner, informasjon om tilskuddsordninger etc.)

Forslag til bestemmelser til neste rullering av kommuneplanens arealdel

Det hevdes at en av de viktigste årsakene til tap eller svekking av kulturminneverdiene er økende utbyggings- og arealpress og manglende bruk av bygningsmiljøer og et økende arealpress også i vår kommune underbygger behovet for en helhetlig plan for kommunens kulturminneforvaltning, basert på kunnskap om enkeltobjektene og miljøenes verdi og betydning for både byen/kommunen som sådan og for identitet.

Klimautfordringene stiller også store krav til byutviklingen og dette er også viktige momenter som må vurderes i arbeidet med å videreutvikle gode bomiljø og en attraktiv by med variasjon og identitet. Her kan kulturminner og historiske bygningsmiljøer være en viktig nøkkel til å lykkes.

Gjennom formidling, forankring i planprosessen og definisjon av retningslinjer skal kulturminneplanen bidra til å gjøre vektingen av vern i utbyggingsaker enklere, og konsekvensene av valg tydeligere.

Kulturminneregistreringer

Registreringsarbeidet vil være det viktigste elementet i prosjektets første fase etter at planprogrammet er vedtatt og registrerings-/kartleggingsarbeidet må ha et sett kriterier å forholde seg til og disse kan være:

Kunstnerisk eller arkitektonisk utførelse (spesiell arkitektonisk eller annen kunstnerisk kvalitet)

Identitet og/eller symbolverdi (vekke minner og representerer referanser for store grupper av mennesker, eller de markerer tilhørighet til et område)

Historisk og/eller pedagogisk betydning (tilknytning til spesielle begivenheter eller personer)

Miljøverdi eller strøksverdi (stor betydning for flere og/eller sett i en videre sammenheng som del av et større anlegg el.l.)

Representativitet (bestemt hustype, utførelse eller bruk, fra en tidsperiode eller på grunn av lokal egenart)

Autentisitet (at objektet har opprinnelig eller tidligere karakter i behold)

Sjelden (unikt når det gjelder type, utførelse eller bruk)

Tilstand (teknisk tilstand, objektets forfatning)

Alder (objektets alder som igjen kan ha stor betydning for vurderingen av ev. verneverdi)

Det kan også være aktuelt å prioritere kulturminner etter verneverdi:

Fredet etter Lov om kulturminner. Dette er viktige kulturminner i et nasjonalt perspektiv som er fredet i henhold til Lov av 9. juni 1978 om kulturminner eller Lov av 3. august 1897 om kirke og kirkegårder

Svært høy verneverdi. Kulturminner som er viktige i et lokalt og et regionalt perspektiv som omfatter de viktigste kulturminnene i kommunen, bygg og anlegg som er verneobjekter som dokumenterer kommunens historiske identitet og utvikling

Høy verneverdi. Kulturminner som er viktige for lokal identitet og som har en egenverdi uavhengig av plassering og miljø

Middels verneverdi. Kulturminner som hver for seg ikke er spesielt interessante eller verdifulle, men som er viktige for helheten i verneverdig miljø selv om de er ombygde eller på annen måte forandret eller tilbakeført til opprinnelig eller tidligere utseende, men hvor fasaden er totalt fornyet

Kommunikasjon og informasjon

Kommunikasjon, informasjon og formidling vil være avgjørende for arbeidet, samt synliggjøring og folkeliggjøring av kulturminneregistreringene og verdien av bygningene og objektene som omfattes av planen

Det bør utarbeides en strategi for formidling av den bygningsmessige kulturarven hvor bl.a. kunnskapsformidling til barn og unge vil stå sentralt

Målet er å øke kunnskapen om og forståelsen for egen bys/lokalmiljøets historie

Kunnskapsformidling spesielt rettet mot eiere av kulturminner for både å forstå verdien og øke kompetansen knyttet til forvaltningen av kulturminner blir viktig, samt kunnskapsformidling til tiltakshavere, forslagsstillere og ansvarlige søkere

Utrednings- og diskusjonstema

Utrede kulturminnenes verdiskapingspotensial som kan gi positive effekter for å danne seg et godt grunnlag for utvikling av arbeidsplasser og bolyst og bidrag til god stedsutvikling

Utrede mulige virkemidler for vern, forvaltning og utvikling av kulturminner og kulturmiljøer

Identifisere kulturmiljøer som bør reguleres til bevaring

Utrede behov for tiltak for å hindre forfall, intensivordninger for istandsetting av kulturminner

Utrede videre oppfølging av ev. brannsikringsstrategier

Utrede forholdet til dagens forskriftskrav

Utrede og definere retningslinjer for håndtering av kulturminner/kulturmiljøer i plan- og byggesaksbehandlingen

Utrede og definere generelle dokumentasjonskrav i plansaker

Utrede og definere rutine for samordning av nasjonale og lokale registreringer